

1. daļa

Norādījumi

Iepazīsties ar uzdevumiem darba lapā un atbildes ieraksti atbilžu lapā. Ja nepieciešams, darba lapā veic piezīmes. Vērtēs tikai atbilžu lapā veiktos ierakstus.

1. uzdevums (4 punkti)

Izvēlies un pieraksti katrai konfesijai atbilstošā raksturojuma burtu! (Uzmanību! Divi raksturojumi ir lieki.)

Konfesija	Atbildes burts	Konfesijas raksturojums
1 katolicisms		A kristietības virziens, kas izveidojies 16. gs. reformācijas rezultātā, kad valdnieks kļuva par baznīcas galvu, vienlaikus īstenojot savas personīgās ambīcijas
2 luterānisms		B kristietības virziens, kura saknes meklējamas puritānismā un radikālajā reformācijā, praktizē pieaugušo kristīšanu, pilnībā iegremdējot ūdenī
3 anglikānisms		C kristietības virziens, kas izveidojies 16. gs. reformācijas rezultātā un kura pamatā ir stingra sabiedriskās un privātās dzīves kontrole, askētisms un cilvēku likteņu nolemtība, ko var mainīt tikai Dieva griba
4 kalvinisms		D kristietības Austrumu atzars, viens no kristietības pamatvirzieniem, veidojies 11. gs., bet 17. gs. no tā atšķēlās konservatīvu ticīgo grupa, kas neatzina Baznīcas reformas
		E viens no galvenajiem kristietības virzieniem, kas, sadaloties kristiešu baznīcai, izveidojās 1054. gadā un dominēja Eiropas valstīs līdz 16. gs. sākumam. Latvijas teritorijā tika izplatīts 12. gs. beigās un 13. gs. krusta karu laikā
		F kristietības virziens, kas izveidojies 16. gs. vācu zemēs reformācijas rezultātā, tā sekotāji kritizē iepriekšējo kārtību Baznīcā, balstās uz Bībeli (kurai jābūt tulkotai katras tautas valodā), nevis uz garīdznieku autoritāti

2. uzdevums (4 punkti)

Izvēlies un uzraksti katram karam atbilstošo seku burtu! (Uzmanību! Divas sekas ir liekas.)

Karš	Atbildes burts	Sekas
1 Lielais Ziemeļu karš		A verdzības atcelšana
2 ASV pilsoņu karš		B padomju sistēmas sabrukums
3 Latvijas Neatkarības karš		C Krievijas nostiprināšanās Baltijas jūras reģionā
4 aukstais karš		D ASV Neatkarības deklarācijas pieņemšana
		E troņa mantošanas tiesību likvidēšana
		F Satversmes sapulces ievēlēšana

3. uzdevums (5 punkti)

3.1. (1 punkts) Kuram valsts pārvaldes veidam atbilst šīs pazīmes?

Vara pieder monarham, visbiežāk ir atcelta dzimtbūšana, valdnieks rūpējas par izglītību, veic militārās reformas, nereti ierobežo katoļu baznīcas privilēģijas.

- A apgaismotajam absolūtismam
- B absolūtajai monarhijai
- C teokrātijai
- D republikai

3.2. (1 punkts) Kura no šīm kustībām iestājās par latviešu tiesību un ietekmes paplašināšanu 19. gs. otrajā pusē?

- A slavofīli
- B sufražistes
- C komunisti
- D jaunlatvieši

3.3. (3 punkti) Uzraksti trīs jomas, kurās iepriekšējā jautājumā minētā kustība paplašināja latviešu ietekmi sabiedrībā!

4. uzdevums (6 punkti)

Izpēti 20. gs. 30. gados Padomju Savienībā radīto attēlu un izpildi prasīto!

4.1. (1 punkts) Kādas ideoloģijas uzskati tiek attēloti attēlā?

- A liberālisms
- B komunisms
- C konservatīvisms
- D nacionālisms

4.2. (1 punkts) Izvēlies, kurš sauklis visprecīzāk izsaka attēla ideju!

- A Strādnieku vara un ateisms uzvarēs visās pasaules valstīs!
- B Padomju Savienība rūpējas par visu pasaules valstu labklājību!
- C Visas zemeslodes tautas ir vienotas!
- D Starptautiskajā strādnieku kustībā ir spēks!

Uzraksts uz karoga: „Lai dzīvo vispasaules bezdievju kustība!”

4.3. (4 punkti) Izvēlies divus simbolus un izskaidro, kā tie izmantoti, lai raksturotu attēla ideju!

5. uzdevums (2 punkti)

Izvēlies vienu no Klāras Kalniņas darbības virzieniem un paskaidro, kā tas bija saistīts ar vēsturiskajiem procesiem, kas norisinājās Eiropā 20. gs.!

Klāra Kalniņa – sabiedriska darbiniece, viena no LSDSP dibinātājām, Latvijas Tautas padomes locekle un Latvijas Satversmes sapulces deputāte. Vadīja LSDSP Sieviešu centru un rediģēja tā izdoto žurnālu „Darba Sieviete”. Pārcietusi pirmo padomju okupāciju, iesaistījās nacionālās pretošanās kustības organizācijā – Latvijas Centrālajā padomē (LCP). Pēc Otrā pasaules kara dzīvoja trimdā.

6. uzdevums (7 punkti)

Izlasi informāciju, aplūko attēlu un izpildi prasīto!

Rīgas vēsturiskajā centrā 1935. gadā atklāja Brīvības pieminekli. Tā celtniecību atbalstīja Latvijas valsts un tās iedzīvotāji ar saviem ziedojumiem. Brīvības pieminekļī redzami dažādi cilņi, kas veltīti Latvijas vēsturē nozīmīgiem notikumiem. Aplūko attēlā vienu no cilņiem, kas redzams pieminekļī!

- 6.1. (1 punkts)** Kāds vēsturisks notikums/process simboliski attēlots cilņa fragmentā?
- 6.2. (2 punkti)** Nosaki divas sabiedrības grupas, kas bija iesaistītas šajā vēsturiskajā procesā!
- 6.3. (4 punkti)** Īsi paskaidro, kāda bija katras sabiedrības grupas rīcība šī vēsturiskā procesa laikā!

Neaizmirsti ierakstīt atbildes 1. daļas atbilžu lapā!

4. uzdevums (6 punkti)**Ar „X” atzīmē izvēlēto!**

A B C D

4.1. 4.2. *Kļūdu labojumam*

A B C D

4.3.

Simbols	Skaidrojums

5. uzdevums (2 punkti)

6. uzdevums (7 punkti)

6.1.

6.2.

6.3.

2. daļa

Izvēlies vienu variantu un, izmantojot savas vēstures zināšanas un izpratni, sniedz izvērstu un argumentētu atbildi!

Atbildē:

- formulē savu apgalvojumu;
- pierādi apgalvojumu;
- pamato apgalvojumu;
- uzraksti un atspēko konkurējošo apgalvojumu.

Atbildē izmanto precīzus un atbilstošus faktus! (20 punkti)

Varianti:

1. Atomieroču izgudrošana ir novērsusi kara iespējamību. Argumentē, vai šim viedoklim var piekrist vai nepiekrist!
2. Revolūcijas visbiežāk noved pie citas nedemokrātiskas varas izveides, nevis nodod varu tautas rokās. Argumentē, vai šim viedoklim var piekrist vai nepiekrist!
3. Latvijas Republikas proklamēšana bija mērķtiecīgas politiķu darbības rezultāts. Argumentē, vai šim viedoklim var piekrist vai nepiekrist!

Uzmetums.

EKSĀMENS VĒSTURĒ
(augstākais mācību satura
apguves līmenis)
2023
SKOLĒNA DARBA LAPA
3. daļa

Norādījumi

Iepazīsties ar uzdevumiem darba lapā un atbildes ieraksti atbilžu lapā. Ja nepieciešams, darba lapā veic piezīmes. Vērtēs tikai atbilžu lapā veiktos ierakstus.

Izlasi dotos vēstures avotus un izpildi prasīto!

Avots A. Fragments no laikraksta „Zeitung für Stadt und Land” ievadraksta (23.10.1871.)

„Zeitung für Stadt und Land” („Avīze Pilsētai un Laukiem”) bija liberāla vācbaltiešu avīze, kas, sākot ar 1867. gadu, iznāca divas reizes nedēļā. Eksāmenā iekļauts tulkojums no vācu valodas.

[..] Lai cik ļoti mēs nevēlētos redzēt latviešu tautas izglītības lauku kuplāku, tomēr esam pārliecināti, ka pat ar vislabākā pamata sasniegšanu nevar un nevar uzcelt pastāvīgas latviešu izglītības ēkas.

Mēs gribētu tos kungus, kuri par šādām lietām sapņo, lūgt pārdomāt šādus jautājumus:

1. Vai domājams, ka tāda tauta, kas pēc patstāvības, izplatības un rakstura dziļuma ir daudz zemāk nekā kaimiņu tautas un kas ar tulkojumiem un pakalpmēģinājumiem pārtiek gandrīz vienīgi no to radīšanas spējas, visas savas vajadzības pilnīgi apmierinās ar savas pašas tautas kultūru?

2. [..]

3. Vai kāda tauta, tikai miljonu liela, spēj [izglītošanu] atļauties? Te jāieskaita ne vien skolas izmaksas, bet cik dārgas iznāktu par piemēru visas mācību un citas grāmatas, kuras lēti izdot tikai tad, kad tām ļoti daudz pircēju. Cik gan neizmaksātu latviešu konversācijas leksikoni, citas vārdnīcas, vēstures, ģeogrāfijas vai citas grāmatas pie tik maza pircēju skaita? Un cik latviešu gan spētu mācībām pat visnepieciešamākās grāmatas sev nopirkt?

Kas uz šiem jautājumiem taisnīgi atbildēs, tam būs jāatmet pēdējais ticības stariņš, ka mazas tautiņas spēj sasniegt savu patstāvīgu tautisku attīstību. Varbūt kāds turpmāk tad ar mazāk skābu ģīmi noraudzīsies uz to, ka latviešu bērni arī tautskolās mācās ne tikai latviski, jo [..] ar latvisku vien nav sasniedzams izglītības augstums.

Avots B. Fragments no Kronvaldu Ata raksta žurnālā „Austrums” (1872. gada decembris)

Žurnāls „Austrums” bija jaunlatviešu atbalstīts zinātnisks un literārs latviešu mēnešraksts. Raksta oriģināls publicēts vāciski kā atbilde avota A rakstam laikrakstā „Zeitung für Stadt und Land” 1871. gadā.

Tieši atrašanās lielu un vecu kultūras tautu tuvumā mūs, latviešus, nodrošina, ka gadu simteņus būsīm pasargāti. Kam pazīstama latviešu vēsture, tam viņu nākotnei jārādās spožai. Vēl vairāk. Lielu un mazu kultūras tautu tuvums tautām sniedz ne tikai drošību, bet arī mudina un paceļ. [..]

Starp lielām un vecām kultūras tautām latviešu attīstība acīm redzot pieaug. Latvietis jau var baudīt augstskolu svētību, pirms vēl latviešu tauta būtu paspējusi kaut vienu ģimnāziju „iz sevis pašas radīt”.

Tagad augošā latviešu tautas paaudze tagadējos apstākļos saņem vairāk kultūras augļu, nekā tas savrupībā tik pēc daudzām paaudzēm būtu sasniedzams. Citreiz lielas un vecas kultūras tautas gan salīdzinātas ar lieliem un veciem meža kokiem, kas mazākos un jaunākos kokus apēno, aizkavē to augšanu vai pat iznīcina tos. Bet jādomā, ka līdzības paliek līdzības; kultūras tautas nav nekādi koki, kuriem tik ēnas puses vien būtu. [..]

[..] Arī ne mēs, latvieši, vien esam tie, kas iestājas un gādā, lai mūsu tauta attīstītos tautiskā garā. Mums personīgi liels gandarījums, ka īsti vācu tautas vīri, kuriem netrūkst ne klasiskas izglītības, ne kritiska skatiena, ir ar mums vienisprātis, ka šobrīd svarīgākais darbs: saudzēt un vairot to labo, kas latviešu tautā jau ir. Šie līdzekļi ir – tēvu valodas kopšana un kuplināšana, kā arī vispārīgi tautības apziņas spodrināšana un cildināšana.

Avots C. Fragments no Jura Alunāna raksta „Par jauniem Latviešu valodā taisāmiem vārdiem (priekš skolmeistariem)” laikrakstā „Mājas Viesis” (24.06.1867.).

„Mājas Viesis” (1856–1910) bija populārs latviešu preses izdevums, kas iepretī jau agrāk izdotajam laikrakstam „Latviešu Avīzes” pauda pārliecību, ka tikai latvieši paši, nevis vācbaltiešu mācītāji, spēj veidot pilnvērtīgu savas tautas kultūru.

Ikkatra tauta, uz priekšu iedama, ar laiku iepazīstas ar lietām, kas tai līdz šim svešas bijušas. Šādām lietām nu vajaga apzīmēšanas, un tāpēc jauni vārdi vai nu no citām valodām jāuzņem, vai no pašu valodas jātaisa. [...] Bet pie Latviešiem ar jauniem vārdiem līdz šim vēl plāni iet. Ļaudis paši, kas ar svešām lietām daudz nenodarbojas, arī nemaz nekāro jaunus vārdus taisīt, viņiem vienalga, vai tādu lietu nosauc tā vai citādi. Turpretī rakstītāji, kas Latviešus grib pazīt un tiem par jaunām lietām ko stāstīt, Latviešu valodu īsti neizprot un tāpēc visu pēc Vāciešu vīzes groza. Tomēr Latviešu valoda ir spēcīga, tā kā viņa var apzīmēšanas lietu no sevis pašas radīt. [...]

Tā Latviešu valoda vairojama. Mēs allaž dzirdam, ka pie dažiem vārdiem galos atskan *tava*, kā *zeltava*. Šādi vārdi apzīmē to vietu, kur tas notiek, to pirmais vārds (šeit: *zelt*) rāda. To mūsu tēvu tēvi itin labi zinājuši, un tāpēc pie viņiem radušies vārdi, tādi ir *Mītava*, *Bārtava*, *maltavas*, *karātavas* un *tā joprojām*. [...] Tāpēc mēs varam taisīt no *mācīt* – *mācītava* (*Lehranstalt*), no *darīt* – *darītava* (*Manufaktur*), no *jāt* – *jātava* (*Reitbahn*, *Manege*), no *cept* – *ceptava*, no *degt* – *degtava* (*Brandmeinsbrennerei*). [...] Pēc vārdiem, kas rīkus un traukus apzīmē, atkal citi vārdi taisāmi. Bet tur nu Latviešu valodu var vairo ar tādiem vārdiem, kuriem galā *nieks* ir. Tā tad *padomnieks*, *maiznieks*, *ratnieks*, *galdnieks* [...]. Ja tik kāds ar Latviešu valodu iepazīsies, tad tam vairs nebūs jājūtas, ka tā nabaga.

1. uzdevums (15 punkti)

Salīdzini vēstures avotu A, B un C sniegto informāciju un atbildi uz jautājumiem!

1.1. (3 punkti) Uzraksti trīs kritērijus, pēc kuriem novērtē vēstures avotu ticamību!

1.2. (4 punkti) Skaidro, kāds ir katra raksta tapšanas mērķis un to vēsturiskie apstākļi!

1.3. (4 punkti) Izmantojot avota **A** informāciju un savas zināšanas, skaidro, vai laikraksta „*Zeitung für Stadt und Land*” ievadrakstu var izmantot kā nozīmīgu avotu par latviešu nācijas tapšanas vēsturi! Pamato savu atbildi!

1.4. (4 punkti) Izmantojot avotu **B** un **C** informāciju un savas zināšanas, paskaidro, vai Kronvalda Ata un Jura Alunāna argumenti atspēko pret latviešu nacionālajiem centieniem vērstos izteikumus! Pamato savu atbildi!

2. uzdevums (10 punkti)

Izmantojot dotos avotus, izpildi prasīto!

2.1. (2 punkti) Skaidro, kuram nacionālās identitātes aspektam tiek pievērsta uzmanība visos avotos!

2.2. (4 punkti) Vēstures avotos atrodi divus piemērus, kas raksturo nacionālo identitāti, un skaidro, kāpēc autors devis šādu raksturojumu!

2.3. (4 punkti) Salīdzini un secini, kāpēc dotajos vēstures avotos ir izteikti atšķirīgi viedokļi par izglītības nepieciešamību latviešu valodā!

Neaizmirsti ierakstīt atbildes 3. daļas atbilžu lapā!

1.4.

2. uzdevums (10 punkti)

2.1.

2.2.

Avota burts	Nacionālās identitātes raksturojuma piemērs (no avota)	Kāpēc tas ir svarīgi?
	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

2.3.

EKSĀMENS VĒSTURĒ
(augstākais mācību satura
apguves līmenis)
2023
SKOLĒNA DARBA LAPA
4. daļa

Norādījumi

Iepazīsties ar uzdevumiem darba lapā un atbildes ieraksti atbilžu lapā. Ja nepieciešams, darba lapā veic piezīmes. Vērtēs tikai atbilžu lapā veiktos ierakstus.

Izlasi teksta fragmentu un izpildi prasīto!

K. Ulmaņa laikabiedra un trimdas politiķa A. Klīves interpretācija par 1934. gada 15. maija apvērsuma nepieciešamību

Tautsaimnieks Ādolfs Klīve pēc Februāra revolūcijas 1917. gadā piedalījās Latviešu zemnieku savienības dibināšanā. Ā. Klīve bija LZS centrālās valdes priekšsēdētāja biedrs un Latviešu pagaidu nacionālās padomes līdzdibinātājs, vēlāk Tautas padomes un Satversmes sapulces loceklis. 1.–3. Saeimas deputāts, no 1931. gada līdz Latvijas okupācijai 1940. gadā – Latvijas bankas padomes priekšsēdētājs. 1944. gadā devās bēgļu gaitās uz Vāciju.

Vispārīga saimnieciskā krīze, plūdu posts un tam sekojošie bankroti valdības nevarības dēļ radīja saimnieciskā dzīvē pilnīgu stagnāciju. Nevienai valdībai nebija iespējams tikt no depresijas laukā, jo ne rūpniekiem, ne tirgotājiem, ne lauceniekiem nebija uzticības pēdējām valdībām un ceturtajai Saeimai. To bija spiests nešaubīgi konstatēt arī Kārlis Ulmanis, kurš īsu laiku (no 1931. gada 27. marta līdz 5. decembrim) bija Ministru prezidents. Valdību izvairīšanās no dzīves izvērsto jautājumu kārtošana bija radījusi iedzīvotājos galīgu pesimismu un pilnīgu apātiju. Sliktākas attiecības Latvijas uzņēmējiem izveidojās arī ar Saeimu, ne tikai kā valdības sastādītāju un jaucēju, bet arī kā saimniecisko likumu devēju. Saimniecisko likumu ilgam mūžam neviens uzņēmējs neticēja. Sevišķi tas sakāms par muitas likmēm. Netrūka pat gadījumu, ka, balstoties uz pastāvošām muitas likmēm, nodibināti uzņēmumi nonāca grūtībās tikai tamdēļ, ka likmes tika grozītas no Saeimas gadījuma vairākuma [..].

[..] Latvijas demokrātijai ceturtajā Saeimā nebija neviena aizstāvja, bija tikai šīs demokrātijas pārstāvju kritizētāji un grāvēji no sienas līdz sienai [..] Satversmes reformas projektam, kas paredz dzīves izvērsto trūkumu novērošanu un demokrātijas nostiprināšanu ceturtajā Saeimā nebija deputātu vairākuma piekrišanas un [..] Ministru prezidenta partijas pārstāvis Saeimas sēdē apliecina savu nevarību te kaut ko darīt. [..]

Kas palika pāri? Tas bija autoritārās valdības ceļš. Tas bija ceļš, pa kādu Eiropā bija gājušas 16 valstis, kur pēckara laikā ieviesta demokrācija bija apmainīta pret vienvaldību, autoritāru valdību vai diktātu. Tas bija ceļš, pa kādu bija gājušas visas Latvijas kaimiņu valstis. [..]

Kā Saeimas autoritātei kaitīgs faktors jāatzīst pastāvīga sociāldemokrāta atrašanās Saeimas priekšsēža postenī. [..] Ja sociāldemokrāti teica un rakstīja savās avīzēs, ka visi pilsoniskie deputāti ir fašisti, korumpanti, strādnieku nīdēji [..], varam pieņemt, ka sociāldemokrātu vēlētāji [..] ticēja, ka vairākums Saeimas deputātu ir slikti cilvēki. [..] Dabīgie psiholoģiskie atplūdi jaunās valsts dzīvē kopā ar pēdējo gadu parlamentārisma nevarību [veicināja] iedzīvotāju vienaldzību, tad pārvērtās nervozā neapmierinātībā, kamēr 1933. gadā izkristalizējās neuzticība Saeimas deputātiem un visai pastāvošai iekārtai. Vairākkārtējas Saeimas vēlēšanas un Satversmes projekta apspriešana bija radījusi, ka vaina nav meklējama atsevišķos cilvēkos, bet visā mūsu politiskajā sistēmā. [..]

Lai tautā atjaunotu uzticību demokrātijai, LZS izstrādāja Satversmes reformas projektu, kur paredzēja tautas vēlētu valsts prezidentu ar neierobežotām tiesībām atlaist Saeimu, Saeimai pēc projekta bija atstātas tikai likumdošanas tiesības, bez jaukšanās izpildu varas darbā. [..]

Tādos apstākļos Ulmanis satrunējušo demokrātisko virsorganizāciju miera ceļā nobīdīja pie malas. Nenotika ne asins izliešana, ne šaudīšanās, ne pat kārtīga izkaušanās, tik nepopulāra bija palikusi Saeima.

(Klīve, A. Latvijas neatkarības gadi. Grāmatu draugs, 1976., 302.–316. lpp.)

1. uzdevums (8 punkti)

Formulē četrus K. Ulmaņa apvērsuma nepieciešamības cēloņus, kurus aprakstījis Ā. Klīve!

2. uzdevums (8 punkti)

Izvēlies divus no cēloņiem un skaidro, kā Ā. Klīve katru no tiem interpretē!

3. uzdevums (8 punkti)

Ā. Klīve apgalvoja, ka „autoritārās valdīšanas ceļš” bija vienīgā Latvijas politikas iespēja 20. gs. 30. gados. Izmantojot savas vēstures zināšanas, pierādi, vai tu piekrīti/nepiekrīti Ā. Klīves viedoklim, un skaidro, kāpēc Ā. Klīve pauž šādu viedokli!

Neaizmirsti ierakstīt atbildes 4. daļas atbilžu lapā!

